

О. Є. Шандрівська, І. Ю. Юнко,
Національний університет “Львівська політехніка”

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІЛЮВИХ СЕГМЕНТІВ РИНКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

h

© Шандрівська О. Є., Юнко І. Ю., 2021

Досліджено стан та тенденції розвитку цільових сегментів ринку легкої промисловості під час впливу пандемії COVID-19, домінують – у сегменті текстильної промисловості. Проаналізовано динаміку виробництва продукції легкої промисловості за видами діяльності, вплив пандемії на експортні та імпорتنі операції на ринку легкої промисловості за 2017–2020 роки, а також попит (за країнами ЄС) на український текстиль. Проаналізовано чинники впливу та проблеми, з якими виробництво текстилю зіткнулося під час світової пандемії COVID-19. Розкрито складові потенціалу розвитку ринку легкої промисловості України

Ключові слова: ринок легкої промисловості, текстильне виробництво, експорт, імпорту, пандемія COVID-19, чинники впливу, потенціалу розвитку ринку

Постановка проблеми

Легка промисловість, як одна з базових галузей національної економіки, в контексті досягнення цілей доктрини збалансованого розвитку потребує формування засад стратегічного розвитку на засадах забезпечення належної конкурентоспроможності підприємств на цільових сегментах. Ефективне та ощадливе використання ресурсів сприятиме стабілізації роботи галузі на цільових ринках, підвищення конкурентоспроможності українських підприємств даної галузі, виходу на міжнародні ринки збуту та нарощування експортного потенціалу українських виробників товарів для населення, зростання добробуту кінцевих споживачів товарів.

Поширення пандемії COVID-19, яке призвело до значних збурень у світовій торгівлі на цільових ринках легкої промисловості, ускладнило кон'юнктуру ринку легкої промисловості на внутрішніх та зовнішніх ринках, логістику експортно-імпорتنих операцій з давальницькою сировиною, конкурентну ситуацію на цільових ринках товарів легкої промисловості тощо. Відтак, зобов'язало вітчизняних виробників до поглибленого аналізу кон'юнктури ринку легкої промисловості з метою виявлення домінуючих чинників впливу в середовищі їх розвитку та розробки альтернатив бізнес – стратегій для підтримки своїх продажів.

Актуальність дослідження

Легка промисловість України як багатосегментна галузь з випуску товарів кінцевого споживання зі швидким обертанням капіталу, має значний виробничий потенціал щодо задоволення внутрішніх потреб у непродовольчих товарах. Попри те, потреба внутрішнього ринку задовольняється домінують за рахунок імпорту. Перспективним ростом щодо виходу на зовнішні ринки відзначаються лише окремі сегменти легкої промисловості (до прикладу, текстильний та ін.), однак з високою часткою толінгових операцій в українському експорті.

Ринок легкої промисловості потребує подолання високої сировинної залежності імпортного виробництва, підвищення цінової конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробництва відносно імпорту у низько маргінальному та високо маргінальних сегментах щодо товарів з Китаю та Туреччини, та брендovanого з Європи відповідно, зниження високої частки нелегального імпорту та тіньового виробництва товарів на внутрішньому ринку легкої промисловості.

Відтак, постає завдання набуття висококонкурентного статусу легкої промисловості за рахунок виробництва товарів високої якості та збільшення поставок продукції на експорт з високою часткою доданої вартості, зниження потоків вживаного одягу, державної підтримки розвитку сектору. Перспективи розвитку сектору підтримує висока адаптаційна здатність українських підприємств до зміни кон'юнктури ринку, особливо в умовах пандемії COVID-19.

Формулювання мети та завдань статті

Метою роботи є представлення результатів проведеного комплексного аналізу детермінант розвитку цільових сегментів ринку легкої промисловості України в період пандемії COVID-19.

Для досягнення цілей публікації і отримання обґрунтованих висновків авторами застосований метод системних досліджень із залученням спостереження за економічним розвитком окремих сегментів і статистичного аналізу. У контексті використання методу системних досліджень передбачений відповідний аналіз чинників та специфіки динаміки розвитку ринку легкої промисловості та його окремих сегментів під впливом пандемії COVID-19 згідно з домінуванням цілей сталого розвитку галузі. Окреслене дозволило автору висунути такі завдання:

- ідентифікувати динаміку виробництва продукції легкої промисловості за видами діяльності протягом 2013–2020 рр.,
- проаналізувати тенденції зовнішньої торгівлі на ринку легкої промисловості на основі аналізу динаміки експорту та імпорту за період 2017–2020 рр. та визначення індексу покриття експортом імпорту;
- проаналізувати структуру зовнішньої торгівлі легкої промисловості за 2020 рік;
- здійснити аналіз обсягу реалізації продукції на цільових ринках переробної промисловості за видами діяльності;
- провести аналіз обсягу експорту продукції на домінуючому цільовому сегменті текстильної продукції за країнами за 2019 р.;
- здійснити якісний аналіз чинників протидії та перспектив розвитку ринку легкої промисловості України під впливом пандемії COVID-19.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Науково-прикладним засадам функціонування легкої промисловості на різних ієрархічних рівнях присвячені розробки таких вчених, як Бойченко К. С. [3], Вахович І. [5], Волинчук Ю. В. [6], Заріцька Н.М. [8], Іщук, С. О. [9], Кіндзерський Ю.В. [10], Максименко І. О., Поліщук І.І., Семак Б. Б., Сохацька Г. В Янковець Т. М. та інші [17; 18; 20; 21]. Основними напрямками досліджень виступили формування механізму забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств галузі. Вплив COVID-19 на економіку країн світу досліджувала у своїй праці Долбнева Д. В. [7], Лебедева Л. В. [12], Мірошниченко О. А. [14].

Окремим напрямом дослідження ринку легкої промисловості на цільових ринках присвячені роботи Берестецької О. М., яка досліджувала регіональні детермінанти розвитку текстильної промисловості [1; 2], Лісютін А.І. [13], праця якого присвячена розвитку механізму державного регулювання легкої промисловості в Україні. Тарасенко І. О. у своїй монографії дослідив чинники сталого розвитку підприємств легкої промисловості [19], Якимчук Т. В. присвятила свою працю дослідженню розвитку текстильного виробництва на основі ресурсного забезпечення [22]. Несенюк Є. С. у своїй дисертації дослідив формування стратегії підвищення конкурентоспроможності

підприємства на інноваційних засадах [15] та Бродюк І. В., яка дослідила формування стратегії інвестиційного розвитку швейної промисловості в умовах інтеграції України в ЄС [4], Лабурцева О. І., яка здійснила маркетингові дослідження сектору текстильних виробів [11] тощо. Однак положення, що стосуються ідентифікації чинників впливу на розвиток цільових ринків легкої промисловості в період пандемії COVID-19 висвітлені недостатньо, що вказує на актуальність проведеного дослідження.

Виклад основного матеріалу

Ринок легкої промисловості в Україні є досить потужним та багатогалузевим комплексом. Він налічує понад 10 тис. підприємств, з яких на текстильну промисловість припадає понад 2,5 тис. Підприємств, з виробництва хутра та готового одягу – понад 6 тис., шкіряного взуття та шкіри – понад 1,5 тис. Галузь легкої промисловості складається із 17 підгалузей та має потужний виробничий потенціал, який здатний виробляти товари для широкого промислового призначення та вживання [6, с. 77].

Через обмеження, які постали перед ринком легкої промисловості, у 2020 році в порівнянні із попереднім роком індекси виробництва продукції скоротилися на 8,5 %, що відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Індекси виробництва продукції за сегментами легкої промисловості протягом 2013–2020 рр., %

Роки	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/ 2013
Промисловість, в т. ч.:	95,7	89,9	87,7	104	101,1	103	99,5	91	-4,7 в. п.
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	94,1	98,6	96,5	107,9	109,7	96,6	92,5	92,3	-1,8 в. п.
текстильне виробництво	93,4	103,9	99,7	104,2	116,2	99,6	92,2	92,3	-1,1 в. п.
виробництво одягу	95,2	102	94,7	107,7	107,3	95,6	89,8	86,7	-8,5 в. п.
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	92,7	84	97,1	112,3	108,3	95,4	97,9	117,7	25 в. п.
виробництво взуття	82,6	85,7	95,8	108,7	101,1	95,3	99,6	78,8	-3,8 в. п.

Джерело: систематизовано на основі [16]

Індекс виробництва продукції промисловості у 2020 році становив 91 %, (у 2013 р. – 95,7 %), що свідчить про падіння виробництва у даному секторі. Аналогічна ситуація стосується майже усієї сегментної структури легкої промисловості (2020 р.): у сегменті текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів та сегменті текстильного виробництва індекс виробництва продукції склав по 92,3 % відповідно; у сегментах виробництва одягу та виробництва взуття – 86,7 % та 78,8 % відповідно. Лише у сегменті з виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів спостерігається позитивна тенденція – індекс виробництва продукції склав 117,7 %, , що свідчить про високу перспективність даного сегменту.

У табл. 2 представлено динаміку зовнішньої торгівлі легкої промисловості за 2017–2020 рр.

Таблиця 2

Динаміка зовнішньої торгівлі на ринку легкої промисловості

Експорт, млн дол. США					
Роки	2017	2018	2019	2020	2020/ 2017
Легка промисловість, у т. ч.	1091175	1220299	1184636,2	1078387,3	0,9882808
текстильне виробництво	23475	10711	847176,3	778256,1	33,1525495
Імпорт, млн дол. США					
Легка промисловість, у т. ч.:	2253795	2661379	3129621,0	2967593,5	1,31670959
текстильне виробництво	374495,6	144158	2373207,5	2288840,7	6,11179597
Коефіцієнт покриття імпорту експортом					
Легка промисловість	0,48415	0,458521	0,378524	0,363388	-0,120762 в.п.
Текстильне виробництво	0,06268	0,0743	0,356975	0,340022	0,277342 в.п.

Джерело: систематизовано на основі [20; 21]

Аналіз таблиці 2 показав, що протягом 2017–2020 років коефіцієнт покриття імпорту експортом має значення менше одиниці, що вказує на значне перевищення імпорту над експортом на ринку легкої промисловості та високу імпортозалежність в галузі. Це суттєво зменшує надходження іноземної валюти в економіку країни, погіршує інвестиційний потенціал, виступає індикатором низької конкурентоспроможності української продукції на ринку легкої промисловості.

Структура зовнішньої торгівлі легкої промисловості за 2020 р. наведена у табл. 3

Таблиця 3

Структура зовнішньої торгівлі легкої промисловості за 2020 рік

Код і назва товарів згідно УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	млн. дол. США	Відн. відхил. 2020/ 2019 %	у % до загалу	млн. дол. США	Відн. відхил. 2020/ 2019 %	у % до загалу
1	2	3	4	5	6	7
Легка промисловість, у т. ч.	1078387,3	91,0	100	2967593,5	94,7	100
XI. Шкіри	134656,7	90,3	12,5	242886,3	85,8	8,2
Шкіри	73548,3	89,0	6,8	141867,3	92,6	4,8
вироби із шкіри	39132,1	83,5	3,6	97185,0	80,0	3,3
натуральне та штучне хутро	21976,4	112,5	2,0	3834,0	45,4	0,1
XII. Текстильні матеріали та текстильні вироби	778256,1	91,9	72,2	2288840,7	96,3	77,1
Шовк	8,5	17,4	0,0	835,0	115,5	0,0
Вовна	3299,7	63,4	0,3	33504,3	71,6	1,1
Бавовна	2402,1	95,4	0,2	132242,6	91,1	4,5
інші текстильні волокна	489,3	53,7	0,0	11421,0	90,2	0,4
нитки синтетичні або штучні	9917,9	79,2	0,9	174718,5	74,5	5,9

1	2	3	4	5	6	7
синтетичні або штучні штапельні волокна	14923,4	68,5	1,4	199757,3	95,7	6,7
спеціальні тканини	4130,0	120,9	0,4	59705,0	94,4	2,0
текстильні матеріали	10034,4	90,7	0,9	159402,9	102,6	5,4
трикотажні полотна	5426,2	97,3	0,5	223449,3	112,5	7,5
одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	109635,9	88,4	10,2	358304,1	89,9	12,1
одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	338564,3	86,4	31,4	349059,4	94,3	11,8
інші готові текстильні вироби	165123,1	107,6	15,3	367240,4	103,5	12,4
XIII. Взуття, головні убори	165474,4	87,8	15,3	435866,5	92,1	14,7
Взуття	152501,1	87,5	14,1	403395,7	92,0	13,6
головні убори	6857,7	98,6	0,6	16842,2	108,3	0,6

Джерело: систематизовано на основі [20; 21]

Експорт продукції легкої промисловості України у 2020 році склав 1078387,3 млн дол. США, що на 8,97 % менше ніж у 2019 році. У структурі експорту найбільшу частку склала група «Текстильні матеріали та текстильні вироби», на яку припало 72,2 %, або 778256,1 млн дол. США, що відносно попереднього року склало 91,9 %. Експорт виробів зі шкіри зменшився на 9,6%, експорт текстильних виробів та текстильних матеріалів – на 8,13 %, експорт взуття – на 12,15 %. Експорт виробів із натурального та штучного хутра у 2020 році склав 21976,4 млн дол. США, що на 12,5 % більше ніж у попередньому році.

Імпорт легкої промисловості у 2020 році склав 2967593,5 тис. дол. США, що на 5,17 % менше ніж у попередньому році. У структурі імпорту аналогічно до експорту найбільшу частку склала група «Текстильні матеріали та текстильні вироби», на яку припало 77,1 %, або 2288840,7 тис. дол. США, що на 3,55 % менше ніж у 2019 році. Імпорт взуття та головних уборів у 2020 р. склав 435866,5 млн дол. США, імпорт цієї групи товарів зменшився на 7,9% відносно 2019 р., в структурі імпорту, взуття, головні убори склали 14,7 %. На вироби зі шкіри припало 8,2 %, або 242886,3 млн дол. США. Динаміка відносно попереднього року склала 85,8 %.

Позитивною тенденцією щодо експорту продукції можна зазначити натуральне та штучне хутро, експорт якого склав у 2020 році 21976,4 млн дол. США (або 112,5 % відносно 2019 року); млн дол. США, спеціальні тканини, експорт яких становив 4130,0 млн дол. США (або 120,9 % відносно 2019 року); інші готові текстильні вироби – експорт становив 165123,1 млн дол. США (або 107,6 % відносно 2019 року).

Щодо імпорту, то позитивна тенденція зберіглася щодо шовку (835,0 млн дол. США, або 115,5 % відносно 2019 року); текстильні матеріали – 159402,9 млн дол. США (або 102,6 % відносно 2019 року); трикотажні полотна – 223449,3 млн дол. США (або 112,5 % відносно 2019 року); інші готові текстильні вироби та головні убори, на які припадає та 367240,4 млн дол. США та 16842,2 млн дол. США (103,5 % та 108,3 % відповідно до 2019 року).

Аналіз динаміки приросту обсягів експорту та імпорту продукції легкої промисловості до попереднього періоду, у %, за період 2015 – 2020 рр. наведені у табл. 4

Аналіз динаміки приросту обсягів експорту та імпорту продукції легкої промисловості до попереднього періоду, у %, за період 2015–2020 рр. вказав, що у 2015 році приріст становив (– 21,4) %

та (- 27,9) % відповідно. Протягом 2016–2018 рр. індекси обсягів експорту та імпорту склали – 7,0 % та 10,6 %; 13,4 % та 11,5 %; 11,7 % та 18 % відповідно. У 2019 році приріст обсягів експорту та імпорту становив (- 2,3) % та 14,1 %. У 2020 році (-11,6) % та (- 5,6) %.

Таблиця 4

Динаміка приросту обсягів експорту та імпорту продукції легкої промисловості

за період 2015–2020 рр., %

Роки	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Виробництво	- 8	2,2	7,2	-2,3	-7,5	-10,6
Експорт	-21,4	7	13,4	11,7	-2,3	-11,6
Імпорт	-27,9	10,6	11,5	18	14,1	-5,6

Джерело: систематизовано на основі [20; 21]

Станом на 2021 рік пандемія COVID-19 стала причиною змін у галузях легкої промисловості, тому підприємства текстильної промисловості змушені адаптувати свою діяльність до викликів пандемії. Зокрема, виробництво текстилю зіткнулося з низкою проблем, які пов'язані із введенням карантинного режиму та закриттям кордонів, а саме виникли труднощі з порушенням логістичних зв'язків, відкладанням інвестиційних проектів, купівлею та доставкою сировини. Проте, незважаючи на карантинні умови текстильні підприємства нарощують обсяги виробництва у світовій економіці та знаходять можливості для розвитку, здійснюючи зовнішньоекономічну діяльність шляхом експортування продукції до країн ЄС.

Як свідчать дані, в Україні набирає обертів місцевий текстиль, виробники якого орієнтуються на зовнішні ринки. Основними покупцями українського текстилю виступають країни Євросоюзу: Італія, Польща, Німеччина та Угорщина з сукупним оборотом близько 4,5 млн євро на рік. Пояснюється такий інтерес стабільною якістю продукції та низькою ціною.

В Україні з попитом на текстиль ситуація виглядає наступним чином: 2020/ 2019 рр. – падіння у зв'язку із пандемією COVID-19. 2017/ 2018 рр. – стабільний приріст по всіх сегментах, 2016 рік – зростання на 2 %, 2015 рік – падіння на 8 %, 2014 рік – падіння на 1 %, 2013 рік – падіння на 3 %, 2012 рік – зростання на 3 %, 2011 рік – зростання на 6 %, 2010 рік – зростання на 13 %.

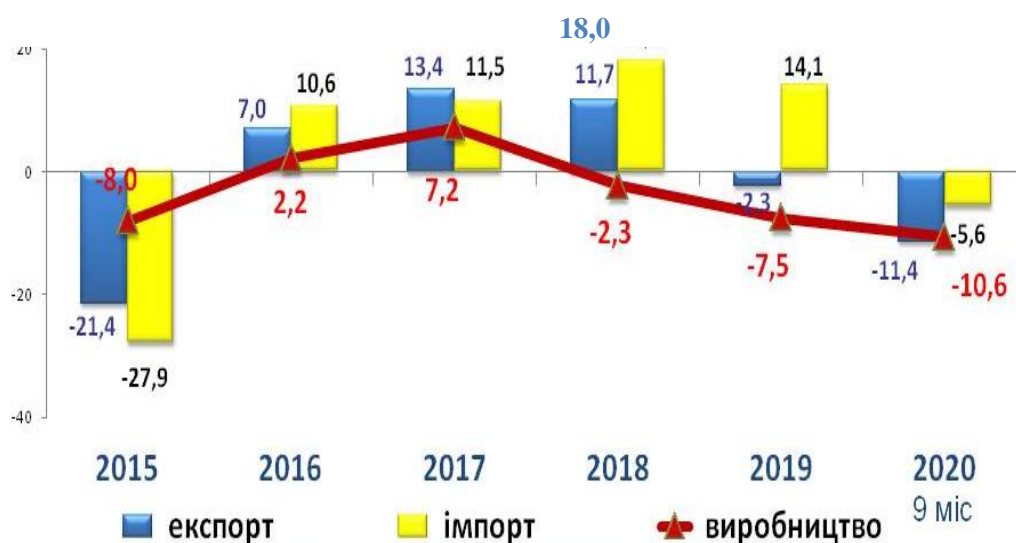

Рис. 1. Динаміка приросту (спаду) показників ринку легкої промисловості

Джерело: систематизовано на основі [20; 21]

Обсяг реалізованої продукції за видами діяльності у сегменті текстильного виробництва наведені у табл. 5

Аналіз таблиці 5 показав, що обсяг реалізованої промислової продукції, зокрема переробної промисловості у 2020 році зріс на 40,8 % в порівнянні із 2016 роком, обсяг текстильного виробництва у 2020 році склав 9254, 4 млн грн., що на 48% більше ніж у 2016 році, виробництво одягу збільшило обсяг реалізації у 2020 році на 39,8%, виробництво шкіри – 32,5 %, виробництво взуття – 18,35 % відповідно. Обсяг реалізації ткацького виробництва у 2020 році зменшився на 27,25 % в порівнянні з 2016 роком.

Таблиця 5

**Обсяг реалізованої продукції за видами діяльності:
у фокусі текстильне виробництво та ін. сектори, млн грн. без ПДВ та акцизу**

Галузь	2016	2017	2018	2019	2020	Відносне відхилення 2020 / 2016 %
Переробна промисловість	1137784,9	1400214	1636893	1597451,8	1602974,3	40,8
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	16882,6	20943,9	24108,7	24714,2	23834,1	41,2
Текстильне виробництво	6253,6	7506,4	8592,2	8438,9	9254,4	48
Ткацьке виробництво	939,3	1087,3	1347,6	924	683,3	- 27,25
Виробництво інших текстильних виробів	4807,4	5946,6	6785,4	7186,3	8268,3	72
Виробництво одягу	6852,1	8656,3	10103,7	10006,4	9577,2	39,8
Виробництво одягу, крім хутряного	5784,3	7446	8793	8925,	8500,7	46,9
Виробництво трикотажного та в'язаного одягу	1041,2	1179,9	1293,3	1069,3	1072,3	3
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	3776,9	4781,2	5412,8	6268,9	5002,5	32,5
Дублення шкір і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра	1544,7	2103,4	2350,1	2339	2360,5	52,9
Виробництво взуття	2232,2	2677,8	3062,7	3929,9	2642,0	18,35

Джерело: систематизовано на основі [16]

Обсяг експорту на цільовому ринку текстильної продукції в Україні за період 2019 року наведений у табл. 6.

У таблиці 6 представлена динаміка обсягів експорту текстильної продукції в Україні за період 2019 р, де показано, що українські тканини експортують у 17 країн. Встановлено, що Італія, яка імпортує 600 тис. м² тканини на загальну суму 950 тис. євро, Польща – 356 тис. м² на загальну суму 596 тис. євро, Німеччина – 226 тис. м² на загальну суму 509 тис. євро та Угорщина – 165 тис. м² на загальну суму 722 тис. виступають лідерами з імпорту тканин українського виробництва. Наймен-

ше цієї продукції імпортують такі країни як Австрія – 2 тис. м² на суму 7,7 тис. євро, Нідерланди – 4 тис. м² на суму 22 тис. євро та Іспанія – 6 тис м² на загальну суму 1 тис євро.

Таблиця 6

Обсяг експорту продукції на цільовому ринку текстильної продукції за країнами за період 2019 року

№	Країни	Обсяг поставок, тис. м ²	Обсяг поставок, тис. €
1	Італія	600	950
2	Польща	356	596
3	Німеччина	226	509
4	Угорщина	165	722
5	Румунія	141	574
6	Велика Британія	129	295
7	Нідерланди	79	285
8	Болгарія	40	36
9	Франція	19	89
10	Данія	18	38
11	Литва	17	52
12	Естонія	10	21
13	Швеція	9	30
14	Латвія	7	19
15	Іспанія	6	1
16	Бельгія	4	22
17	Австрія	2	7

Джерело: систематизовано на основі [20; 21]

Аналіз чинників впливу на розвиток ринку легкої промисловості дозволив виявити такі основні тенденції розвитку в галузі.

Негативні тенденції розвитку галузі (наслідки пандемії, табл. 1, табл. 5, рис. 1 та ін.) спричинили падіння з 1 % до 0,8 % частки легкої промисловості у загальних обсягах промислового виробництва, передусім для потреб внутрішнього ринку. Український ринок легкої промисловості, та його основний сегмент – цільовий ринок текстилю є неконкурентоспроможний через значну частку тіньового сектору, тривале заниження митної вартості імпорту готової продукції, недосконалу організацією торгівельних операцій в частині обліку та контролю, зниження купівельної спроможності кінцевих споживачів, які у період пандемії задовольняють більшою мірою базові потреби, а відтак зростає кінцевий попит на продукцію секонд-хенду. Тому виробники легкої промисловості вдаються до виконання замовлень іноземних брендів, домінантно із застосуванням давальницької сировини, про що свідчить висока експортноорієнтованість продукції галузі, частка якої складає понад 40 %.

Поширення пандемії негативно вплинуло на кон'юнктуру ринку легкої промисловості, для якої доцільно виділити таке:

- властива для переважної кількості підприємств легкої промисловості застаріла технологічна база виробництва та недостатній рівень технічного оснащення виробництва;
- скорочення сукупного попиту та обсягів виробництва продукції на цільових сегментах Українського ринку легкої промисловості через звернення споживачів до забезпечення базових потреб у період пандемії з одного боку, та домінування на українському ринку легкої промисловості України дешевих товарів імпортного виробництва – з другого;

- подальша консолідація учасників українського ринку легкої промисловості та вихід з ринку слабких контрагентів через їх низьку платоспроможність та низьку продуктивність праці в галузі. Це призвело до відставання темпів зростання підприємств легкої промисловості за темпи зростання кількості підприємств промисловості та спричинило наявність дефіциту висококваліфікованих кадрів, в т. ч. через низький рівень оплати праці;
- висока залежність українських підприємств легкої промисловості від світових цін на сировину та матеріали через значну імпортозалежність та обмежений вибір сировини високої якості;
- актуалізація партій поставок збірних вантажів, логістичні та транспортні проблеми, в т. ч. пов'язані із закриттям кордонів; переведення значної частини логістичних операцій в онлайн-формат;
- поглиблення аутсорсингової діяльності в ланцюгах створення вартості на ринку легкої промисловості з метою мінімізації витрат та концентрації на основних видах діяльності;
- використання переваг цифровізації суспільних сфер життя та вітчизняної економіки, яка дозволяє запропонувати кінцевому споживачу широкий асортимент товарів з цільових сегментів легкої промисловості із застосуванням безконтактної доставки товарів додому;
- загострення внутрішньогалузевої конкуренції через нерівні умови конкуренції та доступ на цільові сегменти внутрішнього ринку легкої промисловості, в тому числі через відсутність вертикальної інтеграції виробництва;
- значна частка тіньового сектору на внутрішньому ринку легкої промисловості;
- недосконалий механізм контролю за безпекою продукції через невідповідність стандартам якості та безпечності значної частки імпортованої та вітчизняної продукції;
- збереження швидкої окупності інвестицій завдяки коротким виробничим циклам та строкам реалізації продукції, низькій енергоємності виробництва (до 4 % виробничих витрат); широкому асортименту продукції, акцептованого до потреб споживачів, можливостей звернення до постачання локальних сировинних ресурсів (льон, вовна та ін.), здатності до потенційного розширення меж ринку легкої промисловості завдяки низьким бар'єрам входу в галузь;
- збереження високого потенціалу технологічних інновацій в галузі шляхом комбінаторики різного роду ресурсів, технології, організаційних нововведень тощо, що дозволяють застосовувати креативні технологічні рішення за домінантною відсутності інноваційно орієнтованих посередницьких організацій та мережі галузевих інноваційних структур;
- недостатня державна підтримка галузі в частині відсутності довгострокових регіональних програм розвитку галузі легкої промисловості, підтримки низького рівня інноваційної спрямованості економічних механізмів стимулювання (до прикладу, оподаткування, кредитування, квотування в сфері зовнішньо економічної діяльності, тарифікації працівників, страхування, ліцензування діяльності тощо). Вважаємо за доцільне за сприяння держави запровадження системи обліку у гуртовороздрібній мережі з допомогою електронних засобів реєстрації розрахункових операцій, а також сприяння в частині розробки технічних та санітарних стандартів та систем стандартизації та сертифікації товарів відповідно до ДСТУ та стандартів ЄС, здійснення санітарно-гігієнічного контролю якості вживаної продукції, що постачається з-за кордону.

Потенціал розвитку ринку легкої промисловості слід реалізувати в частині забезпечення конкурентоспроможності української продукції: шляхом підвищення якості сировинного імпорту, удосконалення структури виробництва із врахуванням інноваційного потенціалу галузі та перспектив розширення місткості ринку легкої промисловості, шляхом формування промислових технопарків, кластерів, вертикально – інтегрованих структур із залученням представників середнього та малого бізнесу, як найбільш адаптивних до кон'юнктури ринку легкої промисловості, а також удосконалення логістичних ланцюгів створення доданої вартості, мережі гуртової та фірмової торгівлі, зміцнення маркетингових та логістичних відділів підприємств легкої промисловості.

Висновки

Ринок легкої промисловості в Україні є досить потужним та багатогалузевим комплексом. Він налічує понад 10 тис. підприємств, з яких на домінуючий сегмент – текстильну промисловість припадає понад 2,5 тис. підприємств.

Дослідження динаміки виробництва продукції легкої промисловості показало, що обсяги виробництва у 2020 році скоротилися на 4,91 % у порівнянні з 2013 роком, зокрема текстильне виробництво скоротилось на 1,17 %,.. Причиною спаду та скорочення виробництва продукції стала світова пандемія COVID-19, яка призвела до значних збурень у світовій торгівлі на цільових ринках легкої промисловості, ускладнила кон'юнктуру ринку легкої промисловості на внутрішніх та зовнішніх ринках, логістику експортно-імпортних операцій з давальницькою сировиною, загострила конкурентну ситуацію на цільових ринках товарів легкої промисловості.

Аналіз приросту показників експортних та імпортних операцій протягом 2015 – 2020 років вказав, що приріст показників експорту легкої промисловості у 2017 році досягнув піку та склав 13,4 %, показник імпорту досягнув вершини у 2018 році та склав 18 %; у 2017 році спостерігається пік приросту показників виробництва – 7,2 %. У 2020 році спостерігається спад приросту за усіма аналізованими показниками (негативна динаміка окреслених показників (-11,4 %; -5,6 %; -10,6 % відповідно).

Аналіз обсягу експорту текстильної продукції на цільовому ринку за країнами показав, що українські тканини експортуються у 17 країн, з яких: Італія імпортує 1 млн м² тканини на загальну суму 2,4 млн євро, Польща – 356 тис. м² на загальну суму 596 тис. євро, Німеччина – 226 тис. м² на загальну суму 509 тис. євро та Угорщина – 165 тис. м² на загальну суму 722 тис. виступаючи лідерами з імпорту тканин українського виробництва.

Аналіз чинників впливу на розвиток ринку легкої промисловості під впливом пандемії дозволив виявити такі основні тенденції розвитку в галузі: скорочення сукупного попиту та обсягів виробництва через звернення споживачів до забезпечення базових потреб у період пандемії; подальша консолідація учасників внутрішнього ринку легкої промисловості та вихід з ринку слабких контрагентів; висока залежність від світових цін на сировину, яка, здебільшого, низького рівня якості; актуалізація партій поставок збірних вантажів, поява логістичних та транспортних проблем; поглиблення аутсорсингової діяльності в ланцюгах створення вартості; розвиток безконтактної доставки товарів додому; загострення внутрішньогалузевої конкуренції та значна частка тіньового сектору, низька продуктивність праці в галузі та дефіцит кадрів необхідної кваліфікації.

Перспективи подальших досліджень

Власиве для українського ринку легкої промисловості загострення внутрішньогалузевої конкуренції вимагає дослідження рівнів концентрації на цільових ринках легкої промисловості України із врахуванням ризиків маркетингової та логістичної діяльності, яка має стати предметом окремого дослідження.

Список використаних джерел

1. Берестецька О. М. (2018). Аналіз дорожньої карти розвитку текстильної промисловості регіону як інструменту конкурентного позиціонування в глобальній економіці. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації, 3-4, 77–85.
2. Берестецька О.М. (2019). Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. Вісник Тернопільського національного економічного університету: науковий журнал, 1 (91), 141–150.
3. Бойченко К. С. (2020). Розвиток підприємств легкої промисловості через призму інтегрованості. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вид. дім Гельветика», 31, 7-11.
4. Бродюк І. В. (2020). Формування стратегії інвестиційного розвитку швейної промисловості в умовах інтеграції в ЄС.: автореф. дис. к.е.н.: 08.00.03. ЧНТУ, 22 с. URL: http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/19207/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%20%D0%91%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%8E%D0%BA%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C.pdf?sequence=3&isAllowed=y (дата звернення 01.10.2021).
5. Вахович І., Чуль О. (2014). Розвиток креативних індустрій: регіональний вимір: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 288 с.
6. Волинчук Ю. В., Нікітін Т. О. (2020). Аналітичне дослідження ринку товарів легкої промисловості України. *Економічний форум*, 1(2), 28-36. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-4> (дата звернення 01.10.2021).
7. Долбнєва Д. В. (2020). Вплив COVID-19 на економіку країн світу. Львівський національний університет імені І. Франка. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-1_0-pages-20_26.pdf (дата звернення 01.10.2021).
8. Заріцька, Н.М.. Структурно-динамічний аналіз сучасного стану розвитку легкої промисловості України. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки, 127-139. DOI: <https://doi.org/10.33111/E&E.2019.42.ZaritskyaN> (дата звернення 01.10.2021).
9. Іщук, С. О., Созанський, Л. Й. (2020). Проблеми та особливості розвитку легкої промисловості в Україні: статистичний порівняльний аналіз із країнами Євросоюзу. *Статистика України*, 1, 42-50. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.1\(88\)2020.01.05](https://doi.org/10.31767/su.1(88)2020.01.05) (дата звернення 01.10.2021).
10. Кіндзерський Ю.В. (2013). Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія. Київ, 536 с.
11. Лабурцева О. І. (2006). Маркетингові дослідження українського ринку текстильних виробів: сучасний стан, проблеми, перспективи. К. : Вища школа, 51 с.
12. Лебедева Л. В. (2021). Виклики COVID-19 для промисловості України та країн ЄС. КНТЕУ. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/85.pdf (дата звернення 01.10.2021).
13. Лісютін А. І. (2019). Розвиток механізму державного регулювання легкої промисловості в Україні: дис... к.е.н.: 25.00.02. Маріуполь, 236 с. URL: <https://dspace.dnue.edu.ua/storage/documents/nauka/specrada/%D0%9B%D1%96%D1%81%D1%8E%D1%82%D1%96%D0%BD/%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення 01.10.2021).
14. Мірошніченко О. А. (2020). Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. Дослідження за результатами глибинних інтерв'ю з власниками та топ-менеджерами українських компаній. Київ-Харків: Видавець О. А. Мірошніченко, 188 с.
15. Несенюк Є. С. (2021). Формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства на інноваційних засадах. Київ. URL: https://knu.edu.ua/files/science/razovi-vcheni-rady/Neseniuk_dis.pdf (дата звернення 01.10.2021).
16. Офіційний сайт Державної служби статистики України. (2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 01.10.2021).

17. Пономаренка В. С., Кизима О.М., Ястремської О.М. (2010). Інновації: проблеми науки і практики: монографія (за ред. В.С. Пономаренка, О.М. Кизима, О.М. Ястремської). Харків: ФОП Павленко О.Г., ВД «ІНЖЕК», 297 с.
18. Сохацька Г. В. (2012). Управління конкурентоспроможністю продукції легкої промисловості.- Дисертація канд. екон. наук: 08.00.04, Харк. нац. екон. ун-т., Х., 200 с.
19. Тарасенко І. О. (2010). Сталий розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика: [монографія]. К.:КНУТД, 390 с.
20. Україна наростила експорт тканин у країни ЄС. Хто купує найбільше? URL: <https://shotam.info/ukraina-narostyla-eksport-tkanyn-u-krainy-yes-khto-kupuie-naybil-she/> (дата звернення 01.10.2021).
21. Українська асоціація підприємств легкої промисловості. URL: <https://ukrlegprom.org/ua/> (дата звернення 01.10.2021).
22. Якимчук Т. В. (2005). Ефективний розвиток текстильного виробництва на основі ресурсного забезпечення. дис... канд. екон. наук: 08.07.01. ХНТУ. Херсон, 214 с.

References

1. Berestetska, O. M. (2018). Analiz dorozhnoi karty rozvytku tekstylnoipromyslovosti rehionu yak instrumentu konkurentnoho pozytsionuvannia v hlobalnii ekonomitsi. [Analysis of the roadmap for the development of textile industry in the region as a tool for competitive positioning in the global economy]. Instytut bukhgalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii [Institute of Accounting, control and analysis in the context of globalization], 3-4, 77-85.
2. Berestetska, O. M. (2019). Zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstvtekstylnoi promyslovosti [Ensuring the competitiveness of textile enterprises]. Visnyk Ternopil'skoho natsionalno-ekonomichnoho universytetu: naukovyi zhurnal [Bulletin of Ternopil National University of Economics: Scientific Journal], 1 (91), 141- 150.
3. Boichenko, K. S. (2020). Rozvytok pidpriemstv lehkoii promyslovosti cherez pryzmu intehrovanosti. [Development of light industry enterprises through the prism of integration]. Naukovyi visnyk Uzhhorod'skoho natsionalnoho universytetu. Vyd. dim Helvetyka [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. View. Helvetica House], 31, 7-11.
4. Brodiuk, I. V. (2020). Formuvannia stratehii investytsiinoho rozvytku shveinoi promyslovosti v umovakh intehratsii v YeS. [Formation of strategy of investment development of the garment industry in the conditions of integration in EU]: avtoref. dys. k.e.n.: 08.00.03. TUCn, 22 p. Retrieved from http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/19207/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%20%D0%91%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%8E%D0%BA%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C.pdf?sequence=3&isAllowed=y (accessed 01 October 2021).
5. Vakhovych, I. and Chul, O. (2014). Rozvytok kreatyvnykh industrii: rehionalnyi vymir: monohrafiia [Development of creative industries: regional dimension: monograph]. Lutsk: Vezha-Druk, 288 p.
6. Volynchuk, Yu. V., Nikitin T. O. (2020). Analitichne doslidzhennia rynku tovariv lehkoii promyslovosti Ukrainy [Analytical study of the market of light industry goods of Ukraine]. Ekonomichnyi forum [Economic Forum], 1(2), 28-36. Retrieved from <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-4>.
7. Dolbnieva, D. V. (2020). Vplyv COVID-19 na ekonomiku krain svitu [Impact of COVID – 19 on the world economy]. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni I. Franka [Ivan Franko National University of Lviv]. Retrieved from https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-1_0-pages-20_26.pdf (accessed 01 October 2021).
8. Zaritska, N.M. Strukturno-dynamichnyi analiz suchasnoho stanu rozvytku lehkoii promyslovosti Ukrainy. [Structural and dynamic analysis of the current state of development of light industry in Ukraine].

Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu. Serii Ekonomichni nauky [Structural and dynamic analysis of the current state of development of light industry in Ukraine], 127-139. DOI: <https://doi.org/10.33111.E&E.2019.42.ZaritskyaN> (access date 01.10.2021).

9. Ishchuk, S. O., Sozanskyi, L. Y. (2020). Problemy ta osoblyvosti rozvytku lehkoi promyslovosti v Ukraini: statystychnyi porivnialnyi analiz iz krainamy Yevrosoiuzu [Problems and features of light industry development in Ukraine: statistical comparative analysis with EU countries]. Statystyka Ukrainy [Statistics of Ukraine], 1, 42-50. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.1\(88\)2020.01.05](https://doi.org/10.31767/su.1(88)2020.01.05) (access date 01.10.2021).

10. Kindzerskyi, Yu. V. (2013). Promyslovist Ukrainy: stratehiia i polityka strukturno-tekhnolohichnoi modernizatsii: monohrafiia [Industry of Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization: monograph]. Kyiv, 536 p.

11. Laburtseva, O. I. (2006). Marketynhovi doslidzhennia ukraïnskoho rynku tekstylnykh vyrobiv: suchasnyi stan, problemy, perspektyvy. [Marketing research of the Ukrainian market of textile products: current state, problems, prospects]. K. : Vyscha shkola, 51 p.

12. Lebedeva, L. V. (2021). Vyklyky COVID-19 dlia promyslovosti Ukrainy ta krain YeS [COVID – 19 challenges for industry in Ukraine and EU countries]. TEUKN. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/85.pdf (accessed 01 October 2021).

13. Lisiutin, A. I. (2019). Rozvytok mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання lehkoi promyslovosti v Ukraini [Development of the mechanism of state regulation of light industry in Ukraine: dissertation]: dys... k.e.n.: 25.00.02. Mariupol, 236 s. Retrieved from <https://dsum.edu.ua/storage/documents/nauka/specrada/%D0%9B%D1%96%D1%81%D1%8E%D1%82%D1%96%D0%BD/%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf> (accessed 01 October 2021).

14. Mirosnichenko, O. A. (2020). Naslidky epidemii COVID-19 ta karantynnykh zakhodiv dlia providnykh sektoriv ekonomiky Ukrainy [Consequences of the COVID-19 epidemic and quarantine measures for the leading sectors of Ukraine's economy]. Doslidzhennia za rezultaty hlybnykh interv'iu z vlasnykamy ta top-menedzheramy ukraïnskykh kompanii [Research based on the results of in-depth interviews with owners and top managers of Ukrainian companies]. Kyiv-Kharkiv: Vydavets O. A. Mirosnichenko, 188 p.

15. Neseniuk, Ye. S. (2021). Formuvannia stratehii pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva na innovatsiïnykh zasadakh [Formation of a strategy to increase the competitiveness of the enterprise on an innovative basis]. Kyiv. Retrieved from https://knutd.edu.ua/files/science/razovi-vcheni-rady/Neseniuk_dis.pdf (accessed 01 October 2021).

16. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy Formation of a strategy to increase the competitiveness of the enterprise on an innovative basis]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 01 October 2021).

17. Ponomarenka, V. S., Kyzyma, O. M. and Yastremskoi, O.M. (2010). Innovatsii: problemy nauky i praktyky: monohrafiia (za red. V. S. Ponomarenka, O. M. Kyzyma, O. M. Yastremskoi). [Innovations: problems of science and practice: monograph]. Kharkiv: FOP Pavlenko O .H., VD «INZhEK» [Kharkiv: PPE Pavlenko O. H., PH "INZhEK"], 297 p.

18. Sokhatska, H. V. (2012). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu produktsii lehkoi promyslovosti.- [Management of competitiveness of light industry products]. Dysertatsiia kand. ekon. nauk: 08.00.04, Khark. nats. ekon. un-t., Kh., 200 p.

19. Tarasenko, I. O. (2010). Stalyi rozvytok pidpriemstv lehkoi promyslovosti: teoriia, metodolohiia, praktyka: [monohrafiia]. [Sustainable development of light industry enterprises: theory, methodology, practice: [monograph]. K.:KNUTD, 390 p.

20. Ukraina narostyla eksport tkanyn u krainy YeS. Khto kupuie naibilshe? [Ukraine has increased exports of fabrics to EU countries. Who buys the most?]. Retrieved from <https://shotam.info/ukraina-narostyla-eksport-tkanyn-u-krainy-yes-khto-kupuie-naybil-she/> (accessed 01 October 2021).

21. Ukrainska asotsiatsiia pidpriemstv lehkoï promyslovosti [Ukrainian Association of Light Industry Enterprises]: Retrieved from <https://ukrlegprom.org/ua/> (accessed 01 October 2021).

22. Iakymchuk, T. V. (2005). Efektyvnyi rozvytok tekstylnoho vyrobnytstva na osnovi resursnoho zabezpechennia. [Effective development of textile production on the basis of resource provision]. dys... kand. ekon. nauk: 08.07.01. TUKN, 214 p.

O. Ye. Shandrivska, I.Yu. Yunko,
Lviv Polytechnic National University»

RESEARCH OF THE UKRAINE LIGHT INDUSTRY MAIN MARKET SEGMENTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

© Shandrivska O. Ye., Yunko I.Yu., 2021

Purpose – This article aims to improve the theoretical and applied bases of activating the development of the light industry market in Ukraine by determining the factors that influence this process.

Design / methodology / approach – In the article, authors use a set of scientific methods that ensured the conceptual integrity of the study, in particular: logic – to study the evolution of development of the light industry market; system and observation -to highlight the conceptual foundations of the light industry market; methods of dialectical reasoning, induction, deduction – to justify principles of development; statistical analysis – to study the peculiarities of the development of the light industry market in Ukraine (under the influence of the COVID pandemic – 19). The concept of sustainable development of the industry is adhered to in the work.

Ukraine's light industry is a multi-segment industry for the production of final consumer goods with rapid capital turnover. This industry has significant production potential in the process of meeting the domestic needs of consumers in non-food products. Nevertheless, the demand of the domestic market is predominantly met by imports. Only certain segments of light industry (for example, textile, etc.) have a promising growth in terms of entering foreign markets, but with a high share of tolling operations in Ukrainian exports.

The light industry market needs to overcome the high dependence of imported raw materials; increase price competitiveness of domestic goods, reduction of illegal imports and shadow production of goods in the domestic market of light industry.

The analysis of the influence of factors on the development of the light industry market revealed the following main trends in the industry: reduction of aggregate demand and production of goods (through consumers' appeals to meet basic needs during the pandemic); consolidation of participants in the domestic market of light industry and exit from the market of weak counterparties; high dependence on world prices for raw materials, which has a low level of quality; growth of consignments of groupage cargoes; emergence of logistical and transport problems; deepening outsourcing in value chains; development of contactless delivery of goods to home; intensification of intra-industry competition and a significant share of the shadow sector; low productivity in the industry and shortage of qualified personnel.

The industry needs to gain a highly competitive status through the production of high quality goods and increase supplies of products for export with a high share of value added, reduce the flow of

used clothing, government support for the development of the sector. Prospects for the development of the sector are supported by the high adaptability of Ukrainian enterprises to changing market conditions, especially in the context of the COVID-19 pandemic.

The development potential of the light industry market should be realized in terms of ensuring the competitiveness of Ukrainian products: by improving the quality of raw materials imports, improving the production structure, taking into account the innovative potential of the industry and the prospects for expanding the capacity of the light industry market, through the formation of industrial technology parks, clusters, vertically integrated structures with the involvement of representatives small and medium-sized businesses, as the most adaptable to the light industry market, as well as improving logistics chains for creating added value, a network of wholesale and branded trade, strengthening the marketing and logistics departments of light industry enterprises.